

V sredo in saboto.

izhaja in velja:

celo leto	6 for. 20 kr.
pol leta	3 " 30 "
četrt leta	1 " 70 "
mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
pol leta	3 " 80 "
četrt leta	2 " — "
mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznani.

Za navadno dvestopino. versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30. kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, boji živ na veke!“

Nar. posem.

St. 93.

V Celovcu v sredo 21. novembra 1866.

Tečaj II.

Stari zbori — novi zbori.

Novi zbori so se pričeli. Modrovanja so spet dokaj, zato se oglejmo nekoliko, kako se je zastran naše glavne zadeve, zastran naše ravnopravnosti poprej kaj modrovalo, da lože spoznamo, koliko ste modrost in ljubezen napredovale ali koliko se zopet zakovale.

V 26. seji Graškega deželnega zbora so se poganjali za pravice slovenskega jezika po ravnopravnosti. En edini slovenski poslanec, Ptujski g. Herman, se na vso moč zanje poteza in dokazuje tako jasno, da ni mogoče bolje, da je gledé tega za nas Slovence vse vse tisto potrebno, pametno, prav, primerno in koristno, kar bi si vsak drug pameten in pošten narod na našem mestu želel, prosil in tirjal. Ali trije drugi slovenski poslanci (2 sta bila od „Slovenec“ izvoljena) niso njegovih misli, timveč trdijo eden za drugim ne sicer očividno, timveč ovinkoma, da ni tako, temuč da je za nas Slovence prav, pametno in koristno, kar bi slednjemu drugemu narodu bila nečast, krivica, nespamet in poguba — in o prečudna složnost! — hvala se jim poje in veselo ploska, kakor se v sejnem zapisniku bere. Priznava se po takem, da so Štajerski Slovenci neko posebno, premodro ljudstvo — bi rekel, sam živ čudež, ker jim to dobro dé, kar vse druge pēče.

Gospod Herman pravi namreč: Zdrava pamet tirja tako in vsi pametni narodi se po njej ravna in dajejo otroke v materinem jeziku poučevati, kterege deca

razumi; naj bo pri Slovencih tudi tako. Ali trije drugi poslanci pravijo: Ne, tega pač ne; mi vemo, da Slovenci tega nikakor nočejo; oni hočejo marveč, naj se njih otroci po šolah koj v jeziku poučujejo, kterege ne razumejo! —

G. Herman pravi: Vsi vemo in skušnja priča, da modri ljudje ne dajejo po šolah svojih otrok prej kakoga družega jezika učiti se, dokler maternega precej dobro ne znajo, ker tak preran poduk toliko velja, ko prazno slamo mlatiti; ali nja nasprotniki trdijo, da to Slovencev nič ne moti, timveč da je to zanje ravno prav! O prečudni slovenski otroci!

G. H. pravi: Skušnja kaže, da noben otrok nobenega naroda ne zna z doma dovolj svojega maternega jezika, akoravno ga od mladih nog vedno čuje in govori; vsak se ga mora po šolah pridno več let učiti in vaditi. Nemci se svojega še po vseh srednjih in višjih šolah na vso moč učé 8—10 let; naj se tedaj tudi slovenski otroci pred vsem le slovenski učijo. Ali nasprotniki trdijo, rekoč: Pri Slovencih je vsa druga; njihovi otroci vejo z doma dovolj dobro slovenski, njihovi starši to sami pričajo. O presrečni slovenski otroci! premotri starši!

Gospod H. pravi: Zdaj še ne, ljudske šole so preslabe sploh, da bi se vsaj tisti otroci dovolj potrebnih reči naučili, kateri umijo, kar se učé; koliko pa bodo tisti slovenski otroci v šolah opravili, kateri ne umijo, kar se jim po nemški v glavice ubija? Naučiti se nekaj brati, si ime začodrkati in ko pa

piga neke ptuje besede žlobudrati, to ni vredno večletnega težavnega truda in draga šolskega plačila. Šole, ktere tako slabo moko meljejo, ne pomagajo narodu do omike in pogače! Ali nja nasprotnikom se zdé take šole za Slovence ravno prav, kar jim prav radi verjamemo!

G. H. pravi: Vsi pametni narodi in starši dajejo le tiste svojih otrok kak drug jezik učiti, katerim ga bo svoje dni zares treba; drugih ne mučijo zastoj. Krivo je tedaj, da se morajo vsi slovenski učenci in še celo vse učence z nemščino vkvarjati in dragi zlati čas za potrebnejši poduk tratiti, ker med stoterimi komaj eden med Nemce pride, doma pa se le vse slovenski govori; in ker se še v domačej šoli ni nikoli noben Slovenec dovolj nemški naučil — k večjemu le neke besede, ktere ko otrobi veže in hitro pozabi. Zakaj tedaj tako bedast in škodljiv poduk? Ali drugim se ta spaka za Slovence ravno prav zdi — najberže zato, da se ne sčajmajo in ne zavedo, kako se sami za duri stavijo in Nemcem pod pete devajo.

G. H. pravi: Vsi vemo, da se težko težko družega jezika uči tisti, kdor se pred vsem v svojem maternem ne izuri. Za tega voljo dela nemščina slovenskim učencem, ker so v slovenščini premalo zvedeni, tolike težave, da so siromaki po vseh šolah. Izučeni pridejo v nove zadrege. Ker se je po srednjih šolah premalo, po višjih pa se ni ničesar slovenskega učilo, ne vedó zdaj več tolike slovenskega, kolikor je uradnikom treba. Po dognanem uku pa se znova svo-

Besednik.

Listi iz bele Ljubljane.

VII.

(Naše gledališče, kaj je storiti? Slovensko čitalnice in gledališčne predstave; nasvet o tej zadevi: Složimo se; Sokol in jugoslovansko vseučilišče; poziv vsem narodnjakom.)

Dve slovenski pesmici! To je vse, kar smo slišali slovenskega v dveh mesecih na gledališču. Pa naj mi kdo reče, da nismo potrpežljivi kakor ovce! Čakali smo in čakali, in taka se nam bode godila tudi še naprej, ako ne bomo krepkeje stopili na noge in si skušali sami pomagati. Gledališni vodja se bode izgovarjal, da nima igralcev, kar je deloma tudi res, da tedaj ne more napravljati slovenskih predstav, in ostalo bode vse pri starem. Koliko se je delalo in žrtvalo na priliko pri Čehih in Hrvatih, dokler so dospeli do narodnega gledališča! Ravno to pot bode treba nastopiti tudi nam, ako hočemo kam naprej priti, kajti tega se ne moremo nadjati, da nam bode padlo narodno gledališče že gotovo z nebes. Delati nam bode treba, donajati zrno do zrna, kamen do kamena, da izgotovimo sčasoma tudi mi to, česar nam je tako zelo potreba. Hvala Bogu, naša Talija ni prav zapuščena in šteje po raznih čitalnicah mnogo prijatlov

in prijatelj. Veselo se je razvila zadnja tri leta po slovenskih čitalnicah delavnost na gledališčnem polju, in pomnožilo se je število slovenskih igrokazov. Čitalnice na ilirski Bistrici, v Celji, Kranji, Ljubljani, Mariboru, Metliki, Novem mestu, Planini, Ptui in v št. Vidu spravile so že mnogo iger na oder in nadjati se je tudi, da še nekatere druge čitalnice začno obdelovati to polje.

Da te posamne diletantiške družbe v dotičnih čitalnicah mnogo koristijo in k razveseljevanju v pravem narodnem duhu jako veliko pripomorejo, ni treba skorej omenjati. Vendar pa jim tako raztresenim v nobeni oži zvezi med seboj stoječim ni mogoče doseči kaj višega, kar bi imelo še daljno korist. Ako povsod velja, da združena moč mnogo premore, zakaj bi v tej zadevi ne skušali spraviti v kako ožo zvezo te posamezne, raztresene moči? Dosego bi se potem marsikaj, kar sicer ni tako lahko mogoče. Naj omenimo tukaj le ene potrebe, namreč pripravnih iger. Izdajal je sicer g. dr. Bleiweis svojo zbirko, ktere je izšlo pet zvezkov, in g. Vilhar svoje igre, katerih je izšlo do zdaj šest, ali videli smo, da enej samej osebi je to delo težavno, in so bile tako izdane igre precej drage, akoravno izdatelji gotovo nobenega dobička niso zraven imeli, in so morebiti komaj tiskarne stroške poplačati mogli. Dan za dnevom pa je večja potreba, da imajo čitalnice primerno zbirko tiskanih iger na izbiro, kajti z rokopisi je velika težava in je posebno sitno jih po-

šiljati sem tertje. Pri vsem tem pa pridejo prepisana igra in posamne naloge v vsem skupaj dokaj viši stadi, kakor bi veljalo potrebno število tiskanih, celih iger. Da dobode pri tiskanej igri vsak igralec lahko celo igro mesto same svoje naloge, to mu gotovo učenje palajša in je za dobro predstavo igre bolj koristno, kajti vsak igralec mora poznati celo igro, ako hoče dobro rešiti svojo nalogo. Z družinimi močmi, ako bi na priliko v ta namen se napravljale gledališčne predstave z vstopnino, lahko bi se izdajalo gledališnih iger, kolikor bi okoliščine pripustile, ktere bi se tudi razprodajale po nizke ceni. Ako bi bilo mogoče, razpisavala naj bi se iz teh denarjev tudi darila za dobre, izvirne igre, sploh pa bi se pospeševalo dramatiško slovstvo. Omenimo tukaj le toliko, da nam je znanih blizu 40 gledališnih iger v rokopisih, med katerimi jih je mnogo dobrih in za tisk popolnoma sposobnih. Mnogo je pa gotovo tudi še rokopisov, katerih ne poznamo.

Tako združenje bi pa imelo še tudi v drugem oziru veliko korist, kajti vsaka posamna družbica bi se potem bolj krepko na noge postavila, se marljivo vadila in organizovala. Tako bi se osnovala počasi prava gledališna šola, prva in najpotrebnejša podloga pri odnjenega narodnega gledališča. Ako osnujemo tedaj društvo, ktero bode imelo namen, pospeševati slovensko dramatiko, bodisi v pisanji bodisi v predstavljanji, svesti si smemo biti, da smo storili velik korak

jega jezika učiti, to se jim večidel vnoža in vtoži. Zategadel začenjajo slovenski jezik in narod zaničevati, čegar slovstva in zgodovine se niso nikoli po šolah učili ne spoznavati, ne ceniti in ne ljubiti. Hočeš — nočeš so jih šole prekovale v nemškutarje, zaničevalce in nasprotnike svojega naroda! In ubogi narod mora še sam te šole plačevati, ktere mu njegove najboljše sine izneverjajo, poptujčajo in v zatiralce prevračajo! To je v nebo vpijoča krivica! Ali drugim se zdi, da je za Slovence vse to ravno prav!

(Dalje pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju dné 17. nov. (Štajerski avtonomisti in njih program. Premembav deželnem predsedništvu na Kranjskem. "Pozor" o vojaških premembah.) Danes priobčujejo vsi dunajski časniki program štajerskih avtonomistov, ki so ga skovali bili v Aussee — popilili pa pri zadnjem shodu v Gradcu. Malo novih misel prinaša, vse smo že čuli, in nekaj tudi že doživeli. Poglavitna misel graškega programa, ki se ga bodo neki po Kaiserfeldu vsi nemški avstrijski poslanci poprijeli, je dualizem z deželnimi zbori. Res čuditi se jim mora človek, kaj ti gospodje mislijo, — v Avstriji vidijo samo Nemce in Madjare, drugi narodi so jim politična ničla in se ne smejo za državopravne zadeve nič brigati; njih dolžnost je samo molčati ter Madjare in Nemce kot svoje gospode ubogati in čislati. Oj, vi čudni vitezi, omilovanja ste vredni pri vaši politični zrelosti, vi bote pa tudi prevzeli odgovornost, ako se med avstrijskimi narodi mir skali in zopet viharo leto, kakor osemštirideseto, nastane! Enakopravnost v federalistični Avstriji, to je naše geslo, in tega se bomo mi držali naj pride, kar hoče. In Bog bo dal pravici svojo moč! — Dozdanji deželni predsednik na Kranjskem, baron Codelli, je v mirni stan postavljen in dobil je za svoje zasluge red železne krošne; na njegovo mesto pride zdani podpredsednik g. Karl Wurzbach s Tanzenberga in podpredsedništvo bode prevzel deželni odbornik gosp. dr. Jož. Suppan.

do narodnega gledišča. Posebno na srce pokladamo to zgorej omenjenim čitalnicam in domoljubnim njihovim igralcem in igralkam ter povemo za danes še toliko, da so prvi koraki v tej zadevi tukaj že storjeni. Kmalopovemo morda kaj več in še bolj na tanko.

Ene vesele stvari pa tukaj ne smemo pozabiti, namreč četrtega Sokolskega večera. Sklenilo se je namreč po predlogu g. Pouřja in g. Svetca, da se Sokol hoče tudi vdeleževati zbirke za jugoslovansko vseučilišče in da napravi v ta namen eno besedo, ktere ves donesek je namenjen vseučilišču. S tem je Sokol zopet pokazal, da veje čvrst duh v njem in popolnoma ve čislati vse potrebe našega naroda. Naj bi se Slovenci sploh, kolikor je moč, vdeleževali te zbirke! Akoravno je resnica, da imamo toliko specialno slovenskih potreb, ktere nakladajo stroškov obilo, vendar nikar ne prezirajmo nam tako potrebnega jugoslovanskega vseučilišča. Pokladajmo svoje krajcarje na oltar domovine, ker prinašali bodo zanamcem in morebiti že tudi nam stoteran sad. Vsak naj da, kar more, da se lepo vresniči beseda jugoslovanska: „Zrno do zrno pogača, kamen do kamena palača.“ Da se nam kmalo vzdigne iz tal palača duha, jugoslovansko modrišče in vseučilišče! Bog daj srečo!

Lomovič.

Deželni poglavar baron Bach je bil té dni na Dunaju in tudi pri cesarju in sicer, kakor se sliši, o narodnih zadevah.

Zagrebski „Pozor“ je zaradi namenjenih vojaških prememb kaj vesel, ker za gotovo pričakuje, da se potem hrvaško — srbska granica odpravi in tudi graničarji v kolo drugih ustavnih prebivalcev stopijo. Pa tudi iz drugega obzira se „Pozor“ veseli; misli namreč, da se mora, ako se občna vojaška dolžnost vpelje, narodnost podpirati, ker le vojska, ki se je narodnosti zavedela in dobro vé, zakaj se bojuje, je silna in zmagalna. —

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Deželni zbori; „Zukunft“; nemškutarjenje po šolah; barake; „Wanderer“). V pondeljek, to je 19. t. m., so se odperli deželni zbori vseh kraljestev in dežel. Avstrija potrebuje po tej nesrečnej vojski in po tej veliki zgubi, da vsi narodi na vso moč delajo v povzdigo in popravo naše države. Pred vsem drugim je pa prva potreba ta, da se rešijo državopravne zadeve in spet v življenje vpelje že več kot celo leto odpravljeno ustavno delovanje. Pri državopravnem vprašanju stoji na prvem mestu deželni zbor v Pešti. Naj Madjari ne prenapenjajo svojih strun! Bistrejše glave med njimi že spoznavajo, da po dozdanjem potu ne pojde in sam Deák je rekel: „Da se Madjarom bližajo osodopolni dnevi, in da sreča domovine ni odvisna le samo od njih.“ Naj torej ogerski zbor ne zabi, da je ogerska dežela le del ali kos avstrijske cesarevine in da na Ogorskem živi veliko Slovanov in Romanov, ki niso volje nositi madjarskega jarma. Že delajo Slovaki, Serbi in Romani na Ogorskem in Sedmograškem očitne priprave za postavni boj, ktere mislijo biti za svoje svete pravice. Posebno pa so Hrvatje polni serčnosti in upanja; oni se ne bojé dualizma, se ne vdajo nobene sili: Delali bojo vselej svoje dolžnosti in stali za federativno, vsem narodnostim pravično Avstrijo. Pri tem svojem delovanju se zanašajo na podporo vseh svojih slovanskih bratov, zlasti Čehov; le na Poljake se na Hervaškem nihče ne zanaša. Živila slovanska vzajemnost! —

Deželni zbori takraj Litave ne bojo menda imeli toliko imenitnih opravil. Naj torej ne delajo praznih demonstracij, kakor se žalibog že po časniki napovedujejo. Naj Nemci pozabijo na februarno ustavo in oži državni zbor; mrtvi ne ustajajo nikoli več! Po „prostej poti“ naj si vsi deželni zbori novo, v resnici svobodno in liberalno, vsem narodom enako pravično in avstrijskej državi primerno vstavo izgotovijo. Visoka vlada bode gotovo mož-beseda, in se bode držala poti, ki jo kažeta oktoberska diploma in septemberski patent. Kdor to pot zapusti, ta bode tudi odgovarjal za vso nesrečo, ktera nad Avstrijo in njene prebivalce privihra. Zatorej naj po vseh deželnih zbora vlada duh pravičnosti, ljubezni in zmernosti. Časnikov bode nam ravno zdaj posebno potreba; torej bode tudi „Slovenec“ trikrat izhajal in delal, kolikor le premore. Na zrega nam je tudi nemškega časnika, ki nas zavarja in brani pred očmi naše osrednje vlade na Dunaju. Imamo tak častnik, ki se izverstno obnaša na vse strani. Ne samo da „Zukunft“ slovansko politiko, naše interese in zadeve kaj moško in jederno zastopa, razširil se je ta časnik tudi v dnevnik, ako ravno lastnik njegov še škodo terpi. Slovenci! pastite vendar druge nemške časnike, ki imajo le besede v našo nesrečo, škodo in sramoto, in naročite si „Zukunft“, ki se poganja in bije za vašo srečo, vaš dobiček in vašo čest. V „Zukunft-i“ najdete vse, kar donašajo drugi časniki, zraven pa še dopise od naših deželnih zborov in iz naših sloven-

skih krajev. „Zukunft“ velja za eno četertletje po pošti 4 gld., za mesec pa 1 gld. 40 kr. Slovenci ne preslišajte te lepe prošnje in zaslužene priporočbe! — Več kot 18 let se mi Slovenci poganjamo za narodno ravnopravnost; več kot 18 let nam je tudi že obljubljena in zaterjena, vendar pa še slovenskih šol po slovanskih krajih nimamo; in kjer jih imamo, še te so v nevarnosti, da jih spet zgubimo. Prava vojska se je zoper slovenske šole vnela. Zoper nje pišejo nemški časniki, zoper nje prošnje vlagajo nemškutarski župani, zoper nje grajščaki in fužinarji stavijo nove nemškutarske šole. Zares bi se ne bilo veliko čuditi, ako se naš prosti narod premoti in tudi tirja za svoje slovenske otroke nemške šole. Zatorej naj sestavek, ki smo ga danes začeli in na čelo postavili, prav marljivo prebirajo naši prijatli in nasprotniki. Prijatli naši naj si iz njega nove moči nabirajo, tudi zanaprej terdno spodbijati vse ovire, ki se slovenskim šolam nasproti stavljajo. Nasprotniki naši naj pa iz njega sprevidijo, kako abotno, neumno in krivično da delajo, ako silijo nemščino v slovenske šole. — Lesene kolibe ali barake, ki so se tukaj za bolne in ranjene vojske postavile, bojo se te dni po očitnej dražbi prodajale. Vse skup je veljalo več kot 10.000 gld.; zdaj se bode pa oklicalo za 1615 gld. in morebiti še toliko nihče ne ponudi. To se pravi: drago kupovati, dober kup pa prodajati! — Leta 1848 so ljudje, kterim so Slovani sol v očeh, raznašali glas po svetu, da vse te homatije po slovanskih deželah napravlja — Rus. Tudi po Kranjskem, Koroškem in Štajerskem so se videli pri slovanskih rogoviležih in agitatorjih ruski rublji in drugi denarji! Taki nesramni lažniki še zdaj niso pomerli; ni še dolgo, kar je „Wanderer“ sam to staro kašo spet segrel, zraven pa spet novo gerdo laž skuhal, da Rus tudi naše dni s svojim denarjem po slovanskih deželah naše cesarevine vse te sitnosti in homatije napravlja, da so ruske simpatije krive, da smo bili zmagani pri Solferinu in Kraljevem Gradcu itd. itd. Kakor drugi časniki, tako tudi mi „Wanderer-ja“ primemo za besedo in ga pred celim svetom zarotimo, naj svoje ogerdivne in ovajavne besede dokaže ali pa prekliče. Do tistega časa ga pa imenujemo nesramnega lažnika in nepoštenoviča, da mu ga ni kmalo para!

Iz Vellhovca. (O zadevah ljudske šole v Trušnjah.) (Dalje). Ker se zadnjič omenjeni red zavolj županove vsemogočne terdoglavnosti spolnovati ni mogel, poslužili so se farani škofijskega dovoljenja, da smejo pri farni cerkvi na lastne stroške farovž in šolo staviti. Povedali so svojo voljo patronu in pri komisiji, da nočejo nikogar, ne kapitelnja ne podfaranov pri sv. Frančišku s prošnjami nadlegovati, naj jim pri tej reči kaj pomagajo. Vse to se je tudi v nek zapisnik sprejelo. Na prošnjo so tudi od c. k. okrajne gosposke zadobili dovolitev zidati farovž in so jeli kakor na mah vsi razveseljeni les sekati, kamenje, opeko in druge priprave voziti, pa tudi v kratkem zidati. Ali čujte! Kar se danes dovoli, to se jutri spet naravnost prepovedati more! Ko so imeli reveži ne le potov, ampak že tudi stroškov dovolj (še čez 1000 gld.) in prišli z zidanjem že iz zemlje in jeli staviti okna, ustavilo se jim je pravično delo in grozilo z brilkami naznanili! Kakor čez noč je postalo njih delo tako zidanje, ki spada v postavno konkurencijo (Concurrenz-Bau), komisija in večina glasov je postala potrebna in doseglo je županstvo, kar je iskalo. Da je nekdo osebnost po nekterih kočah letal — in pregovoril lepo število istih, posebno Čačanov, ki so poprej za stavljenje farovža bili; je znano, kot beli dan. Glejte, kako izgledno županova moč in njegova mogočna pomoč za najlepši mir in red med ljudstvom delati zna! Da je pa vendar ta mož že drugič srenjski predstojnik postal, temu se ne more nikdo čuditi, kdor ve nekatere očitne skrivnosti. Dragi čitatelji! Verjemite

mi, da bi vam gotovo nikdar ne izročeval tako žalostnega sestavka, ako bi bil najeti pisatelj zmerno in pošteno g. Nagela hvalil in mu ne stavil gradov na razvalinah svoje- ga bližnjega. Ker se je pa isti spisec v „Drauposti“ nekterim prav iz serca dopadel, naj se pa razveseljujejo tudi nad tem, kaj misli in govori o njem velika večina naše- ga ljudstva.

Potem ko je pisatelj Δ g. županu pre- stol nad solnce, mesec in zvezde postavil, piše dalje, da imenovano županstvo svojo hvale vredno delavnost nad šolo ne more raztegniti, zdihuje po srenjski avtonomiji, imenuje šolo izgled revščine i. t. d. ter prša: „Woran liegt nun die Schuld? — An der Unfähigkeit des Lehrers, an dem lauen Religionsunterrichte“ etc. Učeniki, ste li slišali te novice? V tolažbo naj bo go- spodom, da Nagele dozda še z nobenim niti učenikom niti župnikom ni bil prav zado- voljen, in da je Trušnje edino zavolj njega vsak rad zapustil. Dosihmal so le visoke šolske gosposke spoznavale učenike za zmož- ne ali nezmožne, delile službe in od istih odstavljal; v Trušnjah pa je vse drugači, tam je Nagelov pisatelj oklical učenika, kateri že od leta 1838 služi, pred vsem sve- tom za nezmožnega in tirjal: 1. „Gänzliche Unterstellung der Schule unter die politische Schulbehörde, resp. Gemeinde im übertra- genen Wirkungskreise. 2. Sogleiche provi- sorische Besetzung des Lehrpostens mit einem tüchtigen Lehrer“. Pozabil pa je pri- staviti, da se bo le tisti sprejel, kateri bi bil že navajen brez jedi živeti in se po zimi pri zvezdah greti ali pa vsaj dobro za pe- neze in polena beračiti! Zakaj da bi se vse to zgoditi imelo, lahko umite. Menda da bi se po takem moral učenik popolnoma z- nogami teptati in ako se zameri, koj od žu- pana kot nezmožen od službe pregnati, — za to le začasnega učenika rabiti morejo.

Kar keršanski nauk zadeva, so samo be- sede, ki jih je samo žolc napisal. Da so fajmošter včasih tudi še v neodločenih urah šolo obiskovali, morejo učenik in šolarji po- terditi. Kar pisatelj dalje tirja, namreč: „Eifrigerer Religionsunterricht“ bil bi prav storil, ako bi bil tudi izrekel, kdo bi istega prihodnjic deliti imel. Da domači župnik od župana zadovoljnosti nimajo pričakovati, to se je že tako vedelo. Najlepši zgled bi mla- dina nad srenjskim predstojnikom samim imela; naj bi torej on za katekizem prijel. Da za sv. evangelje že lepo skerbi, spričuje 2. juli 1865. Kaj je tedaj pred pridigo v ža- gradu naročil, je menda nazočim duhovnom in ljudstvu še dobro znano. Pa le poslušajte, kako pisatelj spet kadilo trosi. Opominje- vaje na ukaz deželne vlade, kateri nemški učni jezik v slovenski fari zapoveduje, piše: „Dem Gemeindevorstand Herrn Nagele, der alles Mögliche für die Schule gethan hat und noch thut, und dem die Hebung derselben wirklich am Herzen liegt, wie er dies schon oft bewiesen, kann nichts — wohl aber der Schuldistriktsaufsicht zu Völkermarkt Alles zur Last gelegt werden, weleher es beliebte, den Erlass der obersten Landesschulbehörde, welcher ausdrücklich den deutschen Schul- unterricht vorschreibt, hintansetzt, denn trotz dieses Erlasses wurde die diesjährige Prüfung wieder in slovenischer Sprache abgehalten.“ Kar ravno izpisani stavek zapeva, bil bi nam pisatelj spet prav vstregel, ako bi bil zaslu- ge županove in černe pregrehe velikovške šolske gosposke bolj očitno naznanil. V čem pa obstojé Nagelove šolske zasluge? Vem marsikaj od njega, ko je še v zakupu imel grofovo posestvo v Trušnjah in med drugim tudi to, da se je on resnično prav marljivo za to potegoval, naj se napravi šola. To bi mu bilo v prav veliko pohvalo, ako bi vsaj vsak učen ne vedel pregovora: „Intentio sanctificat opus“, to je še le namen posvečuje delo; to pa je ravno njegovim šolskim za- slugam nasprotno. Hotli so tudi šentmarječani pri fari šolo imeti. Kako je g. Nagele tu modroval, to ljudje povedati morejo. Rekel

je: „Ako se napravi šola pri fari, zgubimo v kratkem pri podfari tudi duhovna“. Glejte, za kaj vse je šola dobra in potrebna! Ali si je g. Nagele s tem tako pohvalo zaslužil, da je nekda s prijaznimi govori šolarjem v pričo učenika desetice delil? — Ali Wunder — čudeža ni storil, ker slovenski šolarji so še zmiraj le Slovenci ostali! Ali si je s tem pri šoli toliko zaslug pridobil, da se je pri gospóski pritoževal, da k šolskejši preskušnji povabljen ni bil, ako ravno se je ta dan v cerkvi pred celo faro oznanil in njemu še po posebnem poslu napovedal?

Ali je pri šoli zavolj tega tako zaslužen, da je še le letos napravil 3 dni pred šolsko izkušnjo, kar bi bilo imelo že pred leti do- veršeno biti?

Ali izvira njegova šolska zasluženost mar iz tega, da mora v Trušnjah učenik z dru- žino vred tako rekoč v kuhinji prebivati, derva namesto kakor drugod ob enem skup le po vozičkih loviti in namesto celega me- sečnega plačila le po 5 in po 3 for. preje- mati? Ali si je s tem tako pohvalo zaslužil, da marsiktero poletje še enkrat šole znotrej ne vidi? Ali morebiti s tem, da mu ni bilo mar, da so šolarji po 40 in 50 krat brez vzrokov iz šole ostajali in je še celo nekemu učeniku, ko se je pritožil, rekel: „Naj se ta reč le ljudem na prostej volji pusti, zakaj v Trušnjah je prav za prav le srenjska šola!?”

(Konec pride.)

Iz Ljubljane. (Odgovor na dopis iz Gradca „Na pokopališču“ v „Slov.“ št. 90.) Ne pričakuj noben od mene, da bi svetu razkazoval občutke o zgubi ne- pozabljenih moje ženke, neumrle Josipine Turnogradske. Da se je Slovenci spominjajo, to je zaslužila gotovo, ki je bila vrla zvesta hčerka Slovenije in odlična pisateljica. Ra- dujem se, da jih je še kaj, ki obiskujejo nje grob, radujem se, da jih nekaj rojakov je sklenilo, napraviti ji vreden spominek. Hva- la jim posebno zato, ker spominek rajni na- pravljen od naroda bi imel vso drugo vred- nost in drug pomen, kakor spominek, pre- skrbljen od mene ali žlahte. Ali narod dozda o tem ni izrekel še nikdar in nikjer enake želje, in narod naš ima še staviti spominkov mnogim prezasluženim, veleslav- nim možem.

Če pa do danes ne stoji še spominek na grobu nepozabljive Josipine, tak nima no- ben pravice iz tega sklepati, da bi bila ona in nje grob pozabljena od vseh, tudi od nje žlahte, in morebiti tudi od mene. Po- stavil ji bodem literarno vredni dušni spo- minek. Stoji že na rojstnem gradu „Turnu“ krasna piramida iz kraškega marmeljna in naročena je že še lepša in večja za grob pri sv. Lenartu v Gradcu.

Da pa do zdaj še ni kinčal spominek nje groba, temu je vzrok to, da je posebno mati rajne želela, pripeljati nje košice na Turn, kar se prva leta ni moglo zgoditi, in da se mati te misli ni mogla znebiti do zad- njega časa. Vsi bi jo bili radi imeli v do- mači zemlji. Koj ko se je pa odločilo, da naj v miru počiva nje truplo na mestu, kjer se je izročilo materi zemlji, bilo je tudi sklenjeno napraviti na grobu tak časten spominek, ki bode častno nadomestoval tudi spominek narodov.

Ko bi bil pisatelj graški se hotel na mene obrniti in me prašati, kako da s to za- devo stoji, bil mu bi to vse razodel, in pri- hranjeno bi mi bilo, o stvari odgovarjati pred svetom, ki v taki obliki ne sliši pred svet. Zavrtni moram razžaljen pisatelja in reči, da je neresnica, da bi bila Josipina skoro od vseh pozabljena, samo od ene bla- ge duše ne, ki ji vsako leto nekaj lučic prižiga. Ali je pisatelj istega dopisa pretre- sovalec mojega srca in src nje žlahte? Ali je on spremljeval nas na mesto nam pre- sveto? Ako pisatelj onih vrstic tako viso- ko spoštuje rajno Josipino Turnogradsko,

tak naj ima vsaj — če družega ne — tudi kaj rahločutnosti do istih ostalih, s kterimi je živeča bila sklenjena v nezrušljivi lju- bezni, ki ji je večkrat hladila rane od so- rojakov ji zasekane.

Dr. Lovro Toman.

Iz Ljubljane 18. nov. (Sokol in južoslov. vseučilišče.) V svojem včeranjem listu ste naznanili, kako je južni Sokol sklenil nabiro za južnoslovansko vseu- čilišče, in da je v ta namen postavil pose- ben odbor, ki bi na tanje dognal, kako bi se ta nabira vršila.

V sinočnjem sokolovskem shodu je ta odbor poročal, da je dovršil svojo nalogo, in je podal svoje, enoglasno dogovorjene nasvete, ktere je tudi zbrano društvo nav- dušeno sprejelo in potrdilo. Ti nasvetje so pa ti-le: 1.) Južni Sokol napravi še precej zdaj nabiro med svojimi udi, in kar se na- bere, pošlje se precej na svoje odločeno mesto. 2.) Južni Sokol, združen z ljublan- sko čitalnico, napravi, ako ne prej, pa gotovo na prihodnji velikonočni pondeljek veliko besedo, ktere prihodek bo namenjen južno- slovanskemu vseučilišču. 3.) Povabijo se vse slovanske čitalnice, da bi dala vsaka v isti namen po eno besedo, ter prihodek poslala na ravnost na odločeno mesto v Zagreb.

Naj vrlo ponašanje našega južnega So- kola najde obilo posneme po vsem sloven- skem svetu! Res da smo sami siromašni in sami podpore zelo potrebni; ali tem bolj bodo znali ceniti naši južni bratje naše če tudi male ali iz dobrega srca prinesene da- rove, in pomnili nam bodo, ako jim bomo po svoji moči pomagali zidati hram, ki bo uje in nas sprejemal, in razsipal znanstva žarke po vsem slovanskem jugu.

Iz zgornje Pivke. F. (Tukajšnje vreme. Potažba. Slovenščina. Na- rodnost. Kavarija. Ogenj. Nade- polni domorodec. Pošta.) Prejmi, dragi Slovenec, tudi iz našega skalnatega kraja par vrstic. — Tukaj je bil pred ne- kimi dnevi velik dež, da si ni človek izpod strehe upal. Burja nam še vedno za- naša, ali bojimo se, da bo naenkrat prihru- la, in potem bo dovolj piskanja in godbe. Hvala bodi Bogu, da smo že burje tako navajeni, in nam mraz in burja nista nobe- na posebna — novica, zlasti se ju tisti dosti ne strašijo, ki celo zimo pri razbeljeni peči čepé! Žalibog je tacihi le malo, in lahko bi se na prstih sešteli, ker je naša okolica ve- čidel ubožna in ne premore toliko, da bi si vedno kurila; zima pa je pred durmi. Dosti je sirot, ki nimajo živine, da bi šli v gozd po drv, toliko manj pa še denarja, da bi si jih mogli kupiti, ali živino najemati. — In to ni čuda! (Revni naš kmetič še ne more sebe in svoje družine prerediti, ali davke vendar mora plačevati, kakor trdo mu gre! Berič ne vpraša: kako se ti godi, koliko pridelas? koliko družine imaš? — ampak le jemlje, do zadnjega bora, dokler ubožega kmeta na beraško palico spravi. Veljavni može naj bi se torej zedinili in prosili vla- do, naj se ubožnemu kmetu polajša breme, ktero mora s krvavimi žulji na svojih ra- mah prenašati. To je prvi vzrok, da je to- liko revežev v deželi! Drugi pa je ta, da se vsak ženi, bodi si še tako reven in, kar je največa napaka, brez hiše in celo na golo roko. Potem gre s svojo nevesto v ptujo hišo, kakor najemnik mora najemščino pla- čevati in se zadnjič tako zapozabi, da kme- tu krade, ga zatira in slednjič se bolje na- jemniku nego gospodarju godi. Moralo bi se tedaj takim kolikor mogoče zavirati, in vas naj bi tacega ne pustila se v vas že- niti. Potem bi bilo za vse bolje in ne bilo bi v deželi toliko revežev, kateri se na vse zadnje prisiljeno tatvine poprimajo.

Tukaj slovenščina dobro napreduje, ako- ravno bi jej nekteri radi zavirali. Pri vseh nadžupanijah se sploh slovenski piše. Tudi v tukajšnji kanceliji se nadžupanom sloven-

ski dopisuje in dotični g. predstojnik sam dobro sl. piše. Naš rojak, obče spoštovani g. Murgelj, si kaj prizadeva slovenščino v kancelijo vpeljati. Slava mu torej! — Nadžupanije dajejo zdaj fantom domovinske liste za v Hrvaško, ki so tudi v slovenskem jeziku tiskani. Tudi se je že več izročilnih in ženitnih pisem spisalo. Ako kdo koga toži, naredi nadžupan povabilo, da pride toženec s tožnikom vred na odločni dan k obravnavi, kjer se, ako sta obé stran-ki zadovoljni in enih misli, poravnata, in takó izzirja tožnik svoj posojeni ali zasluženi denar z majhnimi stroški. To blagodušno delo se pa še ni pri vseh nadžupanijah vpeljalo; torej naj bi nadžupanje, ako jim je količkaj za svoj narod in za svoje ljudi mar, vsi to početje posnemali in tako pomagali revnemu kmetu. Marsikteri krajcar bi bil na ta način prihranjen. To dajem v premislek vsem nadžupanom, ki se še niso tega dela poprijeli. — Pred tremi tedni je pogorelo na Malem otoku blizu Postojne 10 hiš. Pravijo, da je ogenj osmojena mačka zanesla. Dobro pa je to, da so bili vsi prebivalci, razun enega, zavarovani. Torej ni ravno toliko škode. Oni mesec bila je beseda na Bistrici, ktereji voditelj bil je naš nadepolni Grbec, ki je bil prišel na počitnice iz daljne Prage. Beseda je bila skozi in skozi izvrstna, posebno pa se je petje odlikovalo, manj znamenite bile so druge točke. Naš konservatorist se je skazal mojstra in si pridobil veliko slavo med ljudstvom. Pri odhodu v zlato Prago, kjer bode zadnje leto izdelal, obljubil je g. Grbec nadaljevanje svoje „Lire Sionske“. Slava! — H koncu naj se še potožim, da nam časniki v redu ne dohajajo, posebno ti „Slovenec“ nikoli redno ne pride. Ne vem, kaj je temu vzrok! Menda toliko slovenščine vsak poštar umé, da ve, kam ima časnik iti. Naj bi se torej malo bolje na poštah pazilo, da bi časniki zmirom redno hodili, če ne, zvemo komaj to, kar so že drugi pozabili. („Slovenec“ se vedno redno razpošilja. Sicer pa lepo prosimo večkrat kaj. Vred.)

Ptuje dežele.

Pruska. Derž. zbor se je 13. t. m. od-perl. Finančni minister je zbornici naznanil, da je bilo za 1866 l. 7 mil. 210.000 tolarjev več dohodkov ko stroškov. Nekaj čez 2 milijona se bo porabilo v to, da se uradnikom, učiteljem itd. plača poviša. — Sicer pa si vlada, kakor vsa znamenja kažejo, veliko prizadeva, da se sklene prusko-ruska zveza. To priporočajo tudi ruski časniki, ker pravijo, da imate obe državi več tacihih zadev, ki zahtevajo to zvezo, in tudi Bismark je neki enkrat rekel, da se Pruska z vsakim združji, ki jej kaj pomagati more.

Saksonska. Kralj je v prestolnem govoru obljubil vladati po zdanih novih okoliščinah za blagor dežele, ki je v zadnji vojski tolikanj terpela in skorej vso svojo samostojnost zgubila.

Turška. Francoski „Moniteur“ je že pred nekimi dnevi naznanjal, da je v Kandiji zopet mir, ali iz drugih zlasti teržaških novin spet zvemo, da je bil do konca oktobra tu in tam še vedno boj in da so bili kristjani bolj ali manj srečni. Kaj je prav za prav res, ne da se še določno povedati. Po poslednjih sporočilih je za poveljnika ruske armade ob turški meji gen. knez Barjatin-ski izvoljen in tudi amerikansko brodovje neki za gotovo pride v sredozemsko morje.

Rim. Vse ugiblje, kaj se bo tu po odhodu Francozov zgodilo. V Parizu še menda mislijo, da se bota na sve zadnje papež pa Italija vendarle spravila; od drugod pa se poroča, da bode s poslednjim franc. vojakom tudi papež Rim zapustil in se podal na angleški otok Malto ali pa na španski z ime-

nom Majorka. — Zdaj potuje po Laškem Napoleonov prijatelj general Fleury, da bi kako pogodbo napravil, — ali jo bo, ali ne bo, ne sliši še prav nič gotovega.

Mehiko. Napoleon je jo tu res zavozil, tako da ima že doma zavolj tega dosti britkih ur prestat in da vse nekako tli. Amerikanski gen. Šerman se je že podal v Mehiko, in za njim neki kmalo pride 20.000 prostovoljcev, da podpirajo Juareza, kateri Amerikancem za pravega pervosednika velja. Ortega, ki je Juarezu nasprotoval, vjeli so one dni in zaperli. Kakor se zdaj poroča, je že pri kraju z Maksovo vlado, ker je franc. poslanec Castelnau prevzel vladina opravila, Maks pa se je že odtegnil v Verakruc.

Razne novice.

*** Iz Ljubljane: Osnovni odbor za napravo „dramatiškega društva v Ljubljani“ je izdelal pravila ter predložil 19. t. m. prošnjo za potrdilo tega društva slavnej vladi. Da bode to društvo, kadar enkrat stopi v življenje, in ako najde dostojne podpore, za narodni razvitek imelo veliko važnost, ni dvomiti. Nadjamo se, da slavna vlada kmalo potrdi pravila ter da se bode oglasilo potem veliko število podpornikov te prekoristne naprave.

*** V prvi seji odbora Matice po občnem zboru sukala se je razprava najbolj okoli tajnikove službe, in sklenilo se je konečno, da ostane brezplačna kakor dozdaj, samo da si prihrani odbor naročito pravico določiti tajniku primerno nagrado. Več o tej interesantni razpravi prihodnjič.

*** Seja mestnega odbora, ki je bila 17. t. m., bila je posebno zanimiva zaradi dveh stvari. Prvič je sklenil naš mestni odbor po predlogu g. dr. Tomana, naj se poda peticija deželnemu zboru, da on sklene, naj se podučuje po ljudskih in srednjih šolah na Kranjskem po istem načrtu, kakor ga izreka dr. Bleiweisov predlog, ki pa je žalibog ostal lani v manjšini. Sprejet je bil dr. Tomanov predlog s 17 glasovi 5 proti. Drugič pa je bil naprošen mestni odbor od deželnega odbora, naj mu poda svoje nasvete o prenapredbah, ktere bi bile potrebne pri volitnem redu in deželnem ustavu. Rešil je svojo nalogo popolnoma v smislu narodnosti in slobode in so bile večidel vse nasvetovane prenapredbe potrjene z vsemi glasovi proti enemu — g. Dežmanu. Samo on ni hotel glasovati, za kar so glasovali celo pravični Nemci, ki so v mestnem odboru.

*** Ravno kar smo zvedeli veselo novico, da se je slavni naš rojak g. prof. Trdina v preiskavi, ktero je imel in zaradi ktere je bil odstavljen od učiteljske službe, popolnoma opravičil.

*** Ker varnost blaga in imetka v zadnjem času tukaj ni posebno velika — kajti vlomilo se je pred kratkim pri enem urarji in poskušalo vlomiti pri denarnici g. Dome-nika — bode se napravila posebna straža za štacune, ktero bodo plačevali deloma posestniki štacun, deloma pa mestna denarnica. Pomnožili so se tudi policijski uradniki in je bil v seji 17. d. m. g. Perona postavljen za magistratnega policijskega koncipista.

*** Hranilnica ljubljanska je izdelala nova pravila in nov poslovník, tudi se je plača izdatno povišala vsem hranilničnim uradnikom.

*** Na gimnaziji letos ni toliko dijakov, kakor jih je bilo lani, vendar se jih je vpisalo v prvi razred 130, se ve da v dveh paralelkah. Na realki jih je tudi manj namreč 240, lani jih je bilo 258.

* Slovenska književnost je spet z dvema krasnima cvetkama pomnožena. Ravno kar

je namreč izdal slavni naš pesnik Miroslav Vilhar „Koledarček za navadno leto 1867“, prav lično delce, ki se pričinja s „Preteklo je“ in obsega razun najnavadnejših koledarskih reči še 34 mičnih pesmic Vilharjevega umotvora; drugo delce pa je VI. snopič „Vilharjevih iger“ in nam prinaša šaloigro v 1 delu pod naslovom: „Poštena deklica“, ki je spet dobro došla našim čitalnicam, zlasti na Notranjskem in Primorskem. Le to bi bili želeli, da bi se bile navadnim bralcem manj znane besede na koncu v posebnem predalčku nekoliko pojasnile, in pa da bi se bile manj navadne oblike opustile. Sicer pa so Vilharjevi umotvori vsem dobro znani in se sami zadosti priporočajo.

* G. Jakop Smolej, dozdani profesor in začasni vodja na ljubljanskej gimnaziji, izvoljen je za pravega vodja imenovanega učilišča. — Bog daj, da bi se pod njim slovenščina bolje počutila in dospela do mesta, ki jej gre po pravici in postavi!

* Mestno zastopništvo kr. mesta Zagreba je 50.000 gld. za ustanovo jugoslovanskega vseučilišča darovati blagovolilo. — Sploh se mora priznati, da beseda prevz. škofa-mecena ni ostala „glas vpijočega v puščavi“ in da se povsod z velikim pridom in vspehom v ta namen novci nabirajo, da bi se prej ko mogoče vseučilišče ustanovilo, ker je že skrajna doba.

* Francoz Lagrange ima konja (žrebca) z imenom „gladiateur“, ki je že več največjih daril pri diru za stavo dobil. Nek Anglež ga je one dni prosil, naj mu ga za nekaj časa za plemo prepusti, ter mu ponudi za to 300.000 frankov. Lagrange ga ni uslišal.

(Vabilo.) Dne 25. nov. t. l. bode v tukajšnji čitalnici „velika beseda“ z glediščem, plesom in tombolo; dohodki tombole so namenjeni mestni bolnišnici. Igrala se bode igra „črni Peter“. — Začemši od 14. t. m. prof. O. Caf vsako sredo ob 8. na večer predava nauk slovenskega jezika.

Odbor ptujske čitalnice.

* V Celovcu: 19. t. m. zvečer je tu prvi sneg padel. — 17. je bil v Beljace tamošnji advokat g. dr. Luggin za dež. poslanca izvoljen. — O dež. zbora prihodnjič.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Č. g. Dragatin Jan. je dobil faro Jngolsthal; č. g. Šökl Šim. pride za provizorja v št. Jurje nad Celovcem, č. g. Podlipnik Jan. pa za kaplana v št. Lenart pri 7 studencih.

Ljubljanska škofija: Umerl je g. J. Pec, duhovnik na Goričici. R. I. P.!

Teržaška škofija: G. Andrej Pahor gre za duh. pomočnika v Grižnanj, g. Fr. Peculič v Antinjan, g. Fr. Hrovat na Veprinac, g. Ant. Deveták za vodnika in kateheta k glavni šoli pri sv. Jakopu v Terstu, g. Jož. Pel za kateheta v Škerklje; g. Drag. Majti pride za škofijskega kancelista. G. Kajetan Rakoni iz škofije Jesi na Laškem pride za začasnega duh. pomočnika v Buzet (Pinguente). G. Ant. Zihlerl, škof. kancelist, je stopil v pokoj. — Umerl je g. Miroslav Gebel, škof. zapisovalec ali protokolist. R. I. P.!

Dunajska borsa 20. novembra 1866.

5% metalike	59.70
5% nacional	66.80
1860 derž. posoj	81.10
Bankine akcije	719.—
Kreditne „	153.—
London	126.85
Novi zlati	6.06
Srebro	126.—